

60 אַיִדֵי דְלֹא נְפִישֵׁי – כיון שאין הרבה בהמות נולדות בזמן קצר זה
61 שבין פסח לשבועות, אִי אֲמַרְתָּ לִיקָדִים לִיעֶשֶׂר – אם תאמר שיקדים
62 ויעשר חמשה עשר יום קודם שבועות, עַד דְּמָמְי רָגַל שְׁלָמִי לְהוּ –
63 עד שיגיע הרגל כבר יגמרו כל הבהמות, כיון שמיד אחר שמעשרן
64 מוציין למכירה, ושוחטים מהן לאכול, ולא ישארו בהמות לעולי
65 הרגל בחג השבועות.
66 מבאר הגמרא את מחלוקתם לגבי זמן הגורן השלישי: בן עזאי סובר
67 שזמן הגורן השלישי הוא בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה פָּאָב, ולא כדברי
68 רבי עקיבא שזמן הגורן השלישי הוא חמשה עשר יום קודם סוכות,
69 ודיינו בסוף חודש אלול, כיון שְׁבִין עֻזָּי לְמַעְמִיָּה – לשיטתו, דְּאָמַר
70 במשנתנו שְׁהָאֲלוּלָין – הבהמות שנולדו בחודש אלול מְתַעֲשְׂרִין
71 בְּפִנֵי עֶצְמָן, ואינן מצטרפות למעשר עם הבהמות שנולדו לפני חודש
72 אלול או לאחריו, ואם יקבעו את זמן המעשר בסוף אלול, יש לחשוש
73 שמא יבואו לצרף את אלו שנולדו בחודש אלול עם אלו שנולדו
74 קודם אלול, ולכן קבעו את זמן המעשר בסוף חודש אב. אך לא קודם
75 לכן, כיון שצריך להסמיך את זמן המעשר לרגל כמה שיותר, כדי
76 שלא יהיה זמן רב למכור ולשחוט בהמות, שמא לא ישארו מספיק
77 בהמות לצורך עולי הרגל.
78 מקשה הגמרא: למה אמר בן עזאי שזמן המעשר נקבע בעשרים
79 ותשעה בלבד, ומשמע שלעולם הוא קבוע בתאריך זה, ואפילו אם
80 חודש שנה אב מלא, וְלִיעֶשְׂרִינְהוּ בְּיוֹם שְׁלִישִׁים – והרי יש לו לומר
81 שמעשרים ביום שלושים לחודש אב. מתרצת הגמרא: זְיֻמְנִין
82 דְּמַחְסְרִין לִיהָ לָאָב – פעמים שבית דין קובעים שחודש אב יהיה
83 חסר, והיינו בן עשרים ותשעה יום, ומקדשים את יום השלושים
84 להיות ראש חודש אלול, וְכַעֲיִנֵן לְמַעֲבַד הַפִּירָא בְּחֹדֶשׁ וַיִּשָּׁן –
85 וצריכים לעשות היכר בין הבהמות שנולדו בשנת המעשר החדשה,
86 לבין אלו שנולדו בישנה. משום שבשנה שחודש אב חסר יצטרכו
87 לעשר באחד באלול, ורצו חכמים שלא יעשרו כלל בחודש אלול,
88 כדי לעשות היכר, שהנולדים בחודש אלול מתעשרים בפני עצמם,
89 ואינם מצטרפים למעשר של שנה הקודמת.
90 שנינו במשנה: רַבִּי אֱלֵעָזָר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים, זְמַנֵּי הַגְּרוֹנוֹת הֵן
91 בְּאַחַד בְּנִיטִין בְּסִינִין וְכוּ' בעשרים ותשעה באלול.
92 מבאר הגמרא את הטעם בזמנים אלו: זמן הגורן הראשון נקבע
93 בְּאַחַד בְּנִיטִין, משום שרבי אלעזר ורבי שמעון סברו בְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן
94 זְמַלְיָאֵל, דְּאָמַר ששואלים דורשים בהלכות הרגל רק שְׁתֵּי שְׁבָתוֹת
95 – שבועיים קודם הרגל, וכיון שהפרשת מעשר בהמה נחשבת
96 כ'הלכות הפסח', שהמעשר מכין את הבהמות שתהינה ראיות
97 לאכלן ברגל, לפיכך זמן המעשר הוא באחד בניסן, שבועיים לפני
98 פסח. זמן הגורן השני נקבע בְּאַחַד בְּסִינִין, והטעם לכך בְּרַבֵּאֲמֵן – כמו
99 שאמרנו לעיל בדעת בן עזאי, כדי שלא ישאר זמן רב בין הגורן לחג
100 השבועות, ומתוך כך יאכלו את מעט הבהמות שנולדו בזמן הקצר
101 שבין פסח לשבועות, ויחסרו בהמות לעולי הרגל. והגורן השלישי
102 הוא בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה פָּאָלוּל, משום שרבי אֱלֵעָזָר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן
103 לְמַעְמִיָּהוּ – לשיטתם הלכו בזה, דְּאָמְרִי במסכת ראש השנה (ב).
104 בְּאַחַד בְּתִשְׂרֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה, ולכן לא יכלו לקבוע את
105 זמן המעשר שלפני סוכות לאחד בתשרי, כפי שקבעו את זמן הגורן
106 הראשון לשבועיים קודם הפסח, כיון שצריך לעשות היכר בין
107 הנולדים בשנה שעברה לנולדים בשנה זו, שלא יבואו לטעות ולעשר
108 מבהמות שנה זו על של שנה אחרת, וכיון שאחד בתשרי הוא ראש
109 השנה למעשר בהמה, עשו היכר וקבעו לעשר את הנולדים בשנה
110 שעברה, קודם יום זה, והיינו ביום אחרון של חודש אלול.
111 שנינו במשנה: רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים וכו' בעשרים ותשעה
112 באלול, וְלָמָּה אָמְרוּ בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה פָּאָלוּל, וְלֹא אָמְרוּ בְּאַחַד
113 בְּתִשְׂרֵי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב וְכוּ' ואי אפשר לעשר ביום טוב.
114 מקשה הגמרא: מדוע הוצרכה המשנה לומר שהקדימו את זמן הגורן
115 לפני ראש השנה, משום שאי אפשר לעשר ביום טוב, וְתִיפּוּק לִיהָ
116 דְּכַעֲיִנֵן לְמַעֲבַד הַפִּירָא בְּחֹדֶשׁ וַיִּשָּׁן – הרי אף לולא טעם זה אי
117 אפשר לקבוע את זמן הגורן לאחד בתשרי, משום שצריכים לעשות
118 היכר בין הנולדים בשנה זו לנולדים בשנה שעברה, וכיון שאחד

1 כְּדִי שֶׁתְּהֵא בְּהֵמָה מְצוּיָה לְעוֹלֵי רְגָלִים – קבעו את זמני הפרשת
2 מעשר בהמה לפני שלושת הרגלים, כדי שבעלי הבהמות יהיו את
3 בהמותיהם, ולא ימכרו ולא ישחטו אותן עד שיתעשרו בזמן הגורן,
4 ועל ידי כך יהיו בהמות מצויות לעולי רגלים לקחת מהן לאכול
5 ולהקריב קרבנות, וְאֵף עַל גַּב דְּתַנָּן – ואף ששנינו בסוף המשנה שְׁעַד
6 שְׁלֹא הִגִּיעַ זְמַן הַגְּרוֹן מוֹתֵר לְמַכּוֹר וְלִשְׁחוֹט בלי להפריש מעשר
7 בהמה, מכל מקום אין לחשוש שבעלי הבהמות ימכרו או ישחטו
8 אותן ולא יהיו בהמות מצויות לעולי רגלים, שכן נִיחָא לֵיהָ
9 דְּלִיתְעֵבִיד מְצוּיָה בְּמִזְמוּנֵיהָ – נוח לו לאדם לקיים תחילה מצוה
10 במזמנו, ולהפריש מבהמותיו מעשר, וְהָדָר לִזְבוֹן וְלִיבּוֹל – ורק אחר
11 כך ימכרו או יאכלו, וכיון שכך, כל אדם יהיה את הבהמות עד
12 שיגיע זמן המעשר, וממילא יהיו הבהמות מצויות לעולי רגלים.
13 הגמרא מבאר את משמעות השם 'גורן'. שואלת הגמרא: וְאִמָּא
14 קָרִי לִיהָ – למה קראה המשנה לזמן הפרשת המעשר 'גורן'. משיבה
15 הגמרא: דְּמִכְּלָה בְּגוֹרָן – משום שזמן זה מחשיב את הבהמות 'טבל',
16 כפי שיגורן' מחשיב את התבואה לטבל, כלומר, כמו שכינסו
17 התבואה לגורן מחיבה במעשר תבואה מדאורייתא, אף כאן מזמין זה
18 ואילך אסור מדרבנן למכור או לשחוט עד שיעשר.
19 שנינו במשנה: שלש גרונות למעשר בהמה, בפרוס הפסח ובפרוס
20 העצרת ובפרוס החג, דברי רבי עקיבא. שואלת הגמרא: וְכִפָּה הוּא
21 'פָּרִם', כלומר, כמה זמן קודם הרגל נחשב 'פרוס הרגל'. משיבה
22 הגמרא: פִּירֵשׁ רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה, אִין נקרא 'פָּרִם הרגל' פְּהוֹת
23 מְהַמְשָׁה עֶשֶׂר יוֹם קודם הרגל, בכל אחד מהרגלים.
24 שואלת הגמרא: מָאִי מְשַׁמְעֵ – איך משמעות לשון 'פרוס' מורה על
25 חמשה עשר יום. משיבה הגמרא: אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, 'פָּרוֹס' משמעו
26 פְּלִגָּא – חצי, והיינו דבר שלם שנפרס וחלק לשני חלקים. שואלת
27 הגמרא: פְּלִגָּא דְּמָאִי – מאיזה דבר שלם נחלק חצי זה. משיבה
28 הגמרא: פְּלִגָּא דְּהִלְבוֹת פֶּסַח – חצי הזמן שבו עוסקים בהלכות פסח,
29 כִּי הָא דְּתַנָּיָא – כמו ששנינו בבבלי, שוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין בְּהִלְבוֹת
30 פֶּסַח קודם לְפֶסַח שְׁלִשִׁים יוֹם, רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן זְמַלְיָאֵל חוֹלַק וְאוֹמֵר,
31 ששואלים ודורשים בהלכות הפסח רק וְכוּ' שְׁבָתוֹת – שבועיים
32 קודם הרגל.
33 שנינו במשנה: בֶּן עֻזָּי אוֹמֵר, שלשת הגרונות הן בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה
34 בְּאַחַד בְּסִינִין, בעשרים ותשעה באב.
35 הגמרא מבאר את מחלוקת רבי עקיבא ובן עזאי לגבי זמן הגורן
36 הראשון. שואלת הגמרא: מָמָא קְמִיפְלִגֵּי – כמה נחלקו רבי עקיבא
37 וְבֶן עֻזָּי, והרי לכאורה לדברי שניהם הגורן הראשון הוא באותו זמן,
38 לרבי עקיבא הוא בפרוס הפסח, והיינו חמשה עשר יום קודם הפסח,
39 ולבן עזאי הוא בעשרים ותשעה באדר, שזהו חמשה עשר יום קודם
40 פסח. משיבה הגמרא: מחלוקתם היא האם אפשר לקבוע יום מסוים
41 שהוא יהיה תמיד חמשה עשר ימים לפני פסח, רַבִּי עֲקִיבָא סָבַר,
42 אֲדָר הַסְּמוּךְ לְנִיטִין, זְיֻמְנִין שְׁלֹא וְזְיֻמְנִין חָסֵר – חודש אדר הסמוך
43 לניסן, לפעמים הוא חודש מלא, של שלושים יום, ולפעמים הוא
44 חודש חסר, של עשרים ותשעה יום, וכיון שחמשה עשר הימים
45 שלפני פסח מתחילים ביום האחרון של חודש אדר, כדי שיחד עם
46 ארבעה עשר הימים של חודש ניסן יהיו חמשה עשר יום קודם הפסח,
47 לפיכך זְיֻמְנִין דְּמִיקְלַע – לפעמים מודמן שחל יום זה בְּיוֹם שְׁלִישִׁים
48 באדר, וְזְיֻמְנִין דְּמִיקְלַע בְּיוֹם עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה באדר, וּמִשּׁוּם כִּי לֹא
49 קָבִיעַ לִיהָ זְמַן – ומשום כך לא אמר רבי עקיבא מועד קבוע למעשר
50 בהמה לפני פסח, אלא אמר שיש להפרישו ב'פרוס הפסח', והיינו
51 חמשה עשר יום קודם פסח, באיזה יום שיוזמן זמן זה. וְבֶן עֻזָּי סָבַר,
52 שאמנם זמן הגורן הוא ב'פרוס החג', והיינו חמשה עשר יום קודם
53 החג, ומכל מקום אמר זמן קבוע זה, בעשרים ותשעה באדר, כִּי
54 סָבַר אֲדָר הַסְּמוּךְ לְנִיטִין לְעוֹלָם הוּא חָסֵר, הִילָכֵךְ קָבִיעַ לִיהָ זְמַן
55 בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בְּאַדָּר – ולכן יש זמן קבוע לגורן זה, והוא בעשרים
56 ותשעה באדר, שתמיד יום זה הוא חמשה עשר יום לפני פסח.
57 מבאר הגמרא את מחלוקתם לגבי זמן הגורן השני: בן עזאי סובר
58 שזמן הגורן השני הוא בְּאַחַד בְּסִינִין, ונחלק בזה על רבי עקיבא
59 שאמר שהוא חמשה עשר יום קודם שבועות, משום שכן עזאי חשש,

לצורך הבנייה. הוא אף מסר עדות שלפיה נאסף בביתנו בשמחת תורה כסף למחיית נשותיהם של טוכצ'בסקי ובוכאריץ³, ושגייסי הכספים העיקרי היה בעלי ז"ל.

כדי לברר את העניין לאשורו, הובילו את בעלי ואת העדים לחקירה משותפת פנים אל פנים, ומיד כשהם ראו אותו - השמש ואחד השוחטים שישב שם גם הוא - הצהירו כי עדותם אינה אמת, וכי הם חתמו עליה רק משום שהכריחו אותם...

המהנדס הוסיף ואמר לי, שאמסור לבעלי בדרך כלשהי - שהרי לכתוב פתקאות אסור היה - אם ראש-חודש כסלו יהיה יום אחד או שניים⁴: משום מה מטרידה אותו שאלה זו מאוד, שכן הדבר קשור ל"מכבים"... (כוונתו היתה לומר שבכך תלויה קביעות ימי החנוכה).

3) מיכאיל טוכצ'ביסקי (1893-1937) - המפקד העליון של הצבא האדום. ניקולאי בוכאריץ (1888-1938) - מהפכן ומדינאי סובייטי. שניהם הואשמו בבוגדנות והוצאו להורג.
4) ראה לקמן ע' 000.

המשך ביאור למס' בכורות ליום רביעי עמ' א

38 בענין זה בשם הנביאים.
39 הגמרא מבארת על איזה אופן אמר בן עזאי שיש לעשר את הנולדים
40 באלול בפני עצמם: תניא בברייתא, באיזה צד - על איזה אופן אמר
41 בן עזאי שהאלולים מתעשרין לעצמן. ומבארת הברייתא, נולדו לו
42 חמשה טלאים באב, וחמשה באלול, אין מצטרפין זה עם זה
43 להתעשר יחד, שמא אחד באלול הוא ראש השנה למעשר בהמה,
44 ואין מצרפים את החדשים שנולדו באלול עם הישנים שנולדו באב.
45 נולדו לו חמשה באלול וחמשה בתשרי, אין מצטרפין זה עם זה,
46 שמא אחד בתשרי הוא ראש השנה למעשר בהמה, ואין מצרפים את
47 החדשים שנולדו בתשרי עם הישנים שנולדו באלול לעשרם ביחד.
48 נולדו לו חמשה בתשרי וחמשה באב, שלאחריו, באותה שנה,
49 מצטרפין זה עם זה, לעשרם ביחד.
50 תמדה הגמרא על האופן האחרון שבברייתא: פשיטא שהבהמות של
51 אב ושל תשרי באותה שנה מצטרפים, שהרי נולדו כולן באותה שנת
52 מעשר. מתרצת הגמרא: מהו דתימא - היית יכול לומר, כי תיבי
53 דמפסקי שנים מפסקי גרנות - שכשם שראש השנה למעשר מפסיק
54 בין הנולדים לפניו לנולדים אחריו, ומנע את צירופם, כך גם זמן
55 הגרן יפסיק ביניהם, ומנע את צירופם, וכיון שבין חדש תשרי לאב
56 יש את זמני הגרנות של פסח ושל שבועות, לא יצטרפו הבהמות
57 הנולדות בתשרי עם הנולדות באב, קא משמע לן - לכן השמיעה
58 לנו הברייתא שאין הדבר כן, אלא אף באופן זה הבהמות מצטרפות
59 להתעשר ביחד.
60 ומוכיחה זאת הגמרא: פדתנן במשנתנו, נולדו לו חמשה טלאים
61 לפני ראש השנה וחמשה לאחר ראש השנה, אין מצטרפין, כיון
62 שהם משתי שנים שונות, אך אם נולדו כולן באותה שנה, חמשה
63 לפני הגרן וחמשה לאחר הגרן, הרי אלו מצטרפין, כי זמן הגרן
64 אינו מונע את צירוף הנולדים לפניו עם הנולדים אחריו.
65 הגמרא מבארת מימרא של רבא בדברי בן עזאי: אמר רבא, לרבא
66 בן עזאי, שהסתפק אם ראש השנה למעשר בהמה הוא באחד באלול
67 או באחד בתשרי, נמצא שאם נולדו לו חמשה טלאים באב, וחמשה
68 באלול וחמשה בתשרי, הרי זה ספק, האם ראש השנה הוא באחד
69 בתשרי, ועשרת הראשונים, של אב ואלול, מצטרפים למעשר,
70 והחמשה של תשרי שייכים לשנה הבאה, או שראש השנה הוא
71 באחד באלול, ועשרת האחרונים, של אלול ותשרי, מצטרפים
72 למעשר, והחמשה של אב שייכים לשנה הקודמת ופטורים לגמרי,
73 מאחר שיש עשרה שודאי חייבים במעשר, לפיכך בוגזין - מכניס את
74 כל חמשה עשר הטלאים יחד לדיר להתעשר,

1 בתשרי הוא ראש השנה למעשר בהמה, יש לעשות היכר ולקבוע את
2 מעשר הנולדים בשנה שעברה, קודם ליום זה, והיינו ביום אחרון של
3 חודש אלול.
4 מתרצת הגמרא: אכן שני הטעמים נכונים, ותדא ועוד קאמר - כוונת
5 התנא במשנה שחוף מהטעם שצריך לעשות היכר, יש טעם נוסף, וכך
6 צריך לבאר את המשנה, חדא - טעם אחד לכך שאין זמן הגרן
7 באחד בתשרי, הוא משום דבעינן למיעבד הכירא בתדא וישן, וכפי
8 שהתבאר, ועוד - וטעם נוסף, מפני שהוא יום טוב של ראש השנה,
9 ואי אפשר לעשר ביום טוב, והטעם שאי אפשר לעשר ביום טוב
10 הוא משום ספקתא - שצובעים את הטלה שיוצא עשירי בסקרא,
11 והיינו בצבע אדום, כדי לסמן שחלה עליו קדושת מעשר, ואסור
12 לעשות כן ביום טוב, ולכן קבעו לעשר בעשרים ותשעה באלול.
13 שנינו במשנה: רבי מאיר אומר, באחד באלול ראש השנה למעשר
14 בהמה, בן עזאי אומר וכו' האלולין מתעשרין בפני עצמם.
15 הגמרא מבארת ברייתא המבארת את טעמו של בן עזאי: תניא
16 בברייתא, אמר בן עזאי, הואיל והללו - רבי מאיר, אומרים כך -
17 שראש השנה למעשר בהמה הוא באחד באלול, והללו - רבי אלעזר
18 ורבי שמעון אומרים כך - שראש השנה למעשר בהמה הוא באחד
19 בתשרי, יש ספק בדבר, ולפיכך האלולין - הנולדים באלול מתעשרין
20 לעצמן - בפני עצמם. ואינם מתעשרים עם הנולדים קודם אלול,
21 שמא ראש השנה למעשר הוא באחד באלול, והקודמים לו נחשבים
22 משנה שעברה, ואינם מתעשרים עם הנולדים אחר אלול, שמא ראש
23 השנה למעשר בהמה הוא באחד בתשרי, והנולדים מאז ואילך
24 שייכים לשנה הבאה, ואין מעשרים מן החדש על הישן או להיפך.
25 מקשה הגמרא: וליהוי טעמיה דמאן מסתבר - ויראה בן עזאי
26 ויכריע טעמו של מי מהתנאים מסתבר יותר, ויקבע הלכה כמותו. וכי
27 תימא לא מצי קאי אטעמיהו - ואם תרצה לומר שכן עזאי לא יכול
28 לעמוד על סברותיהם, ולהכריע ביניהם, והרי אין לומר כן, דהתניא
29 בברייתא, בן עזאי אומר, כל חכמי ישראל דומין עלי בקליפת
30 השום, שהוא דבר קל הוין מן תורת הנה - רבי עקיבא, הרי שהיה
31 בן עזאי חכם גדול, ובודאי יכל להכריע סברת מי מהתנאים נכונה
32 יותר, ואם כן מדוע קבע לעשר את הנולדים באלול בפני עצמם
33 מחמת הספק בין טעמי התנאים.
34 מתרצת הגמרא: אמר רבי יוחנן, רבי מאיר ורבי אלעזר ורבי שמעון,
35 מפי השמועה אמונה - כל אחד אמר את זמני הגרן כפי שקיבל
36 מרבותיו, בשמועה שנשמעה מפי הני זכריה ומלאכי, ולכן לא יכל
37 בן עזאי להכריע ביניהם, כי לא נחלקו בסברא, אלא במה ששמעו

59 אולם אם היה לו מאה טלאים, ולא מנאם אלא נמל מתוכם עשרה
60 עשרה טלאים, וחזר ונמל מכל עשרה אחד בלא למנותם, אין זה
61 מעשר, כיון שנאמר במעשר בהמה (ויקרא כו לב), 'העשירי יהיה
62 קדש', ומשמע שהעשירי למנין יהיה קדוש, וכשלא מנאם אינו עשירי
63 למנין, וממילא אינו מעשר. רבי יוסי ברבי יהודה אומר, אף באופן
64 זה, הטלה שהופרש נחשב מעשר על שאר הטלאים, וכמבואר
65 בגמרא להלן.
66 המשנה דנה באופן שהתערב אחד מאלו שנמנו עם אלו שלא נמנו:
67 היה מוציא את הטלאים מפתח הדיר, וקודם שמנה את העשירי קפץ
68 אחד מן הטלאים המנויין לתוכן – ותוך אלו שבדיר, ואין הבעלים
69 מכירים מן הוא שקפץ, הרי כל אלו הטלאים פטורין, המנויים
70 פטורים מחמת המנין, ואלו שבדיר פטורים, משום שאינו ידוע מי הוא
71 שנמנה וכל אחד מהם הוא ספק חייב במעשר, שהרי אולי הוא זה
72 שקפץ מבחוץ, וכל ספק אינו חייב במעשר, כיון שנאמר לגבי מעשר
73 בהמה (שם) 'העשירי יהיה קדש', ומשמעו שרק עשירי ודאי מתעשר,
74 ולא עשירי ספק.
75 ואם כבר מנה עשרה טלאים, וחזר אחד מן המעושין – מאלו שנמנו
76 כעשירי וקדשו בקדושת מעשר בהמה, וקפץ לתוכן, ואינו ניכר מי
77 הוא טלה זה, כולם ירעו עד שישתאבו – עד שיפול בהם מום, ואז
78 יאכלו במומן לפעלים, כיון שנעשו כולם ספק מעשר בהמה, ואסור
79 לשחטם ולאכלם כחולין.

גמרא

80 הגמרא מביאה ברייתא שמבאר באיזה אופן מעשרים את הבהמות:
81 תנו רבנן בברייתא, באי זה צד [כיצד] מעשר אדם את הבהמותיו.
82 מבאר הברייתא: בונקן – מכניס כל עדר מבהמותיו החייבות
83 במעשר לדיר, ועושה להם פתח קמן כדי שלא יהו שנים יכולין
84 לצאת באחד ויבוא לידי טעות במנין, ומביא את אמותיהם של
85 הטלאים שהכניס, ומעמידן סמוך לדיר מכחין, והם – והטלאים
86 עומדים מכפנים, וגזעות האמהות בחוץ, ויצאות הטלאים שבפנים
87 לקראת אמן.
88 שואלת הגמרא: למה צריך להוציאם רק באופן זה, ולפיכך יהו אינהו
89 – ויוציאם בעלים עצמו בידיו. משיבה הגמרא: כל אשר יעבור
90 תחת השבט בתיב במעשר בהמה (ויקרא כו לב), ומשמע שצריך
91 שהטלה יעבור בעצמו ולא שיעבירוהו אחרים.
92 שואלת הגמרא: עדיין לא מובן למה צריך להעמיד את האמהות
93 מבחוץ, ולשרי להו יקרא ולפיכך לותיה – והרי ניתן לזרוק ירק
94 לאכילה מחוץ לדיר, וכך יצאו הטלאים שבתוכו כדי לאכול את
95 הירק. משיבה הגמרא: אמר רב הונא, חכמים קבעו שיוציאו את
96 הטלאים באופן זה, גזירה משום לקוח ומשום יתום – מחמת החשש
97 שמה בזמן המנין יצא מהדיר טלה שלקוח מאחרים או טלה יתום
98 שהם פטורים ממעשר בהמה, ואינם מצטרפים למנין עם שאר
99 הבהמות, ולכן קבעו שיוציאו רק על ידי געית אמותיהם, ובאופן זה
100 לא יצאו היתום והלקוח שהרי אין להם אם.
101 הגמרא דורשת מלשון הפסוקים את אופן הפרשת מעשר בהמה, מה
102 מעכב בו ומה אינו מעכב: תנו רבנן בברייתא, נאמר בפסוק האמור
103 לגבי מעשר בהמה (שם), 'כל אשר יעבור תחת השבט יש לדרוש
104 מלשון הפסוק יעבור, פרט למדיפה שאינה עוברת בכה עצמה,
105 אלא צריך להעבירה, שפטורה ממעשר. ומלשון הפסוק 'תחת
106 השבט', יש ללמוד שיש מצוה למנותן לבהמות בשבט. מבררת
107 הברייתא: אם לא מנאן בשבט או שמנאן רבוצים או עומדים ולא
108 הוציאם בפתח הדיר, מנין שהועיל המנין. מבאר הברייתא: תלמוד
109 לומר (שם), 'העשירי יהיה קדש', והיינו, שחל המעשר מכל מקום,
110 בין אם עבר ונמנה על ידי השבט ובין אם לא עבר או נמנה תחת
111 השבט. מוסיפה הברייתא ומבררת: ואין לי לרבות אלא כשקרא
112 המונה את שמו של העשירי 'עשירי' ששעה שמנא, אבל אם לא
113 קרא את שמו 'עשירי', מנין שאף באופן זה חל המעשר. מבאר
114 הברייתא: תלמוד לומר (שם), 'העשירי יהיה קדש', כלומר, שמיתור
115 הלשון 'יהיה' יש לדרוש, שהעשירי שיוציא יהיה מעשר מכל מקום,
116 המשך בעמוד קיט

1 ונמל אחד מן האולין – נוטל אחד מאלו שנולדו באלול, ויפרישו
2 למעשר, והשאר פטורין ממה נפשך – בין כך ובין כך, שהרי אי
3 [אם] באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, נמצא שהטלאים
4 דאלול – שנולדו בחודש אלול ושולדו בתשרי מצטרפין להתעשר
5 ביחד, וכשהפריש אחד מהאלולין הועיל לעשר עליהם, ודאב –
6 ואילו הטלאים שנולדו בחודש אב אינם מצטרפים, והרי הם פטורים
7 לגמרי, כי הם רק חמשה משנה שעברה, ולעולם לא יוכלו להצטרף
8 עם אחרים, ואין חייבים במעשר אלא עשרה. ואי באחד בתשרי
9 ראש השנה למעשר בהמה, נמצא שהטלאים דאב – שנולדו בחודש
10 אב ושולדו באלול מצטרפין להתעשר ביחד, וכשהפריש אחד
11 מהאלולין הועיל לעשר עליהם, ואילו דתשרי – אותם טלאים
12 שנולדו בחודש תשרי, אינם מצטרפים, והרי הם פטורין לגמרי. מאי
13 אמרת – ואלא מה תרצה לומר, שיש לצרפו לגזון אחר – שיצרפו
14 את אותם חמשה שנולדו בחודש תשרי עם טלאים שיוולדו במשך
15 השנה הבאה, ויתעשרו עמהם בגזון שזמנו בפרוס הפסח, אי אפשר
16 לומר כן, שהרי נאמר בתורה לגבי מעשר בהמה (ויקרא כו לב)
17 'העשירי יהיה קדש', ומשמע שרק עשירי ודאי אמר רחמנא –
18 אמרה התורה, שיהיה קדוש כמעשר בהמה, ולא ספק, ובאופן הזה,
19 הרי אותם חמשה שנולדו בחודש תשרי יתכן שכבר נפטרו ממעשר
20 כשהפריש אחד מאלו שנולדו באלול, כי אם ראש השנה למעשר
21 בהמה הוא באחד באלול, הרי הצטרפו יחד עם הגולדים באלול,
22 וטלה זה שנולד באלול ראוי להיות מעשר עליהם, ולכן מספק אינם
23 מצטרפים שוב למעשר.
24 מקשה הגמרא על רבא: פשיטא – הרי דין זה פשוט הוא, שודאי
25 צריך לעשר מאלו שנולדו באלול, כי אם יקח מאלו שנולדו בחודש
26 אב, הרי יתכן שאינם חייבים במעשר, שהרי אם ראש השנה למעשר
27 בהמה הוא באחד באלול, נמצא שאין משנה שעברה אלא חמשה
28 טלאים, ולא חל עליהם חיוב מעשר, ואם יקח מהגולדים בחודש
29 תשרי, הרי יתכן שלא חל עליהם חיוב מעשר, שהרי אם אחד בתשרי
30 הוא ראש השנה למעשר בהמה, הרי אין משנה זו אלא חמשה
31 טלאים, ואינם מועילים לעשר על אלו שנולדו באב ואלול, לפי
32 שהגולדים באב ובאלול נחשבים כלפיהם לגבי דרש, ואם כן
33 למה הוצרך רבא להשיענו דין זה.
34 מתרצת הגמרא: מהו דתימא – היית סבור לומר, שיש לגזור שלא
35 יכניס לדיר יחד ויעשרם באופן זה, אלא לא יכניס כלל ולא יתחייב
36 במעשר בהמה, כיון שאם יכניס יחד יש לחשוש דילמא אתי
37 למישקל מהנד – שמה יבא לקחת מאלו שנולדו באב או מאלו
38 שנולדו בתשרי להפריש מהם, ולא יחול המעשר, וכיון שאינו קדוש
39 הרי הקרבתו תחשב כהבאת חולין בעזרה. קא משמע לן – לכן
40 השיענו רבא שאין חוששים לכך, כי יכול למנותם כשהם רבוצים
41 או עומדים, ויהיה ניכר לו מי מהם מהגולדים באלול, ויפרישו
42 ויפטור את כל חמשה עשר הטלאים שברשותו.

משנה

43 המשנה ממשיכה לעסוק בענייני מעשר בהמה, ומבאר כיצד
44 מעשרים מעשר בהמה, ומה מעכב במנין הבהמות למעשר. מבררת
45 המשנה: באי זה צד [כיצד] מעשרין את הבהמות. מבאר המשנה:
46 בונקן לדיר – מכניס את כל הבהמות למקום המוקף גדר, ועושה
47 להם פתח קמן להוציאם בזה אחר זה, כדי שלא יהו שנים יכולין
48 לצאת באחת ויבוא לידי טעות במנין, וכמבואר להלן (ס), ומנין
49 אותם במקל, ואומר על כל אחד שיוציא מהדיר את מספרו באופן זה,
50 אחד, שנים, שלשה, ארבעה, חמשה, ששה, שבעה, שמונה,
51 תשעה, ואת היוציא עשירי, סוקר בסיקרא – צובעו בצבע אדום
52 לסימן שהופרש, ואומר, 'הרי זה מעשר'.
53 המשנה מבאר מה לא מעכב בספירה ומה מעכב: אם מנה את
54 העשירי אולם לא סקרו בסיקרא, וכן אם לא מנאן לכל הבהמות
55 ביציאתן מהדיר בשבט, או שמנאן כשהן רבוצים ו-שוכבים או
56 עומדים, ולא על ידי הוצאתן מפתח הדיר, אף באופנים אלו, הרי
57 אלו מתעשרין.

המשך ביאור למס' בכורות ליום רביעי עמ' ב

12 האמור לגבי תרומת הלויים המפרישים לכהנים תרומה ממעשר
13 ראשון שקיבלו מהבעלים (במדבר יח כז), 'וּנְחֹשֶׁב לְכֶם תְּרוּמַתְכֶם
14 כְּדָגָן מִן הַגֶּרֶן וְכַמְלָאָה מִן הַיֶּקֶב, וַיֵּשׁ לְבָאֵר שְׁשִׁיתֵי תְרוּמוֹת הַכֶּתוּב
15 מְדַבֵּר, אַחַת תְּרוּמָה גְדוּלָה וְאַחַת תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר, ולמדים מזו לזו,
16 כְּשֵׁם שֶׁתְּרוּמָה גְדוּלָה נִימְלֶת בְּאוֹמֵר, כלומר, ניתן לאמוד את
17 שיעור מה שתורם ולתרום על פי האומדן, ואין צריך למדוד את
18 שיעור הפירות ולתרום על פי מה שמדד, וכן ניטלת בְּמַחְשָׁבָה,
19 כלומר, די שנותן עיניו בצד אחד במחשבה להפריש מאותו צד ויכול
20 לאכול מהצד האחר, אף אם לא הפריש ממש משום שלשון הפסוק
21 הוא 'ונחשב לכם תרומתכם',

1 בין אם המונה קרא לו בפיו 'עשירי' ובין אם לא קרא לו בפיו. שואלת
2 הברייתא: יָבוּל שֶׁאֵם הָיָה לוֹ מֵאָה טְלָאִים, וְלֹא מִנָּה אֶת הַטְּלָאִים
3 בְּזֶה אַחַר זֶה עַד הָעֵשִׂירִי, אֲלֵא נִמְלַל עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה מֵהֶם בְּכָל פַּעַם,
4 וְחֹזֵר וְנִמְלַל אֶחָד מֵתוֹךְ כָּל עֶשְׂרֵה בְּלֹא לְמִנּוּתָם, יָבוּל יִהְיֶה מְעוֹשְׂרִין.
5 משיבה הברייתא: תִּלְמוּד לֹאֵמֵר (שם), 'הָעֵשִׂירִי, וְאִין זֶה שֶׁהוֹפֵרֵשׁ
6 עֲשִׂירִי, כִּיּוֹן שֶׁאֵין שֵׁם 'עשירי' אלא על ידי מנין. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי
7 יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵף בְּאוֹפֵן זֶה, מֵה שֶׁנִּטַּל הָרִי הוּא מְעַשֵּׂר.
8 שואלת הגמרא: מֵאִי מְעַמִּיה – מֵה טַעֲמוֹ דְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה
9 שֶׁאֵף בְּנוֹטֵל טְלָאִים לֹלֵא מִנִּין וּמְפָרֵשׁ מֵהֶם לְמַעֲשֵׂר, חַל קְדוּשַׁת
10 מַעֲשֵׂר עַל הַטְּלָה שֶׁהִפְרִישׁ. משיבה הגמרא: סֶבֶר לִיָּה בְּאֵבָא אֶלְעִזֵּר
11 בֶּן גּוּמַל, דְּתַנְיָא בְּבֵרֵיתָא, אֵבָא אֶלְעִזֵּר בֶּן גּוּמַל אוֹמֵר, נֹאמֵר בְּפִסּוּק